

การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง*

Factor Analysis of Community Enterprises in the Food Processing and Product
Groups in the Lower Central Region

¹เปรมระพี อูยามวีรหิรัญ, ชญาภัทร กี่อาริโย, ธนภพ โสตรโยม และ น้อมจิตต์ สุธีบุตร
¹Premraphi Ooaymaweerahirun, Chayapat Kee-ariyo, Thanapop Soteyome
and Nomjit Suteebut

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Premraphi.o@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

วิสาหกิจชุมชน ดำเนินงานโดยคณะบุคคลที่มีวิถีชีวิตร่วมกัน นำความรู้ ภูมิปัญญาและทรัพยากร มาผลิตสินค้าก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ ส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ วิสาหกิจชุมชนจะมีความยั่งยืนได้นั้นต้องดำเนินงานที่ทันสมัยพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในเขตภาคกลางตอนล่าง กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 365 คน ซึ่งมาจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง 2 ที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นในช่วงปี พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2565 จำนวน 24 แห่ง ในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยสกัดองค์ประกอบด้วยเทคนิควิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก และหมุนแกนแบบอโรทอนอลด้วยวิธีแวนแมกซ์และค่าความแปรปรวนค่าไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก มี 13 ปัจจัย 2) ด้านการบริหารจัดการ มี 11 ปัจจัย 3) ด้านการตลาด มี 6 ปัจจัย 4) ด้านภาวะผู้นำ มี 5 ปัจจัย 5) ด้านการผลิต มี 4 ปัจจัย และ 6) ด้านวัตถุดิบ มี 4 ปัจจัย ผลที่ได้สามารถนำมาอธิบายความสอดคล้องขององค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารเขตภาคกลางตอนล่างได้ร้อยละ 76.999 ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่างซึ่งได้มีการจัดทำเป็นรูปแบบสำหรับให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารนำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ; วิสาหกิจชุมชน; กลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร; ภาคกลางตอนล่าง

Abstract

Community Enterprise is operated by people who share a common way of life by applying knowledge, local wisdom, and resources to produce products or services to create jobs and generate income. As a result, communities can become self-reliant. Community enterprises can be strengthened. Modern operational approaches must be taken to cope with change. The objective of this research article was to analyze the operating factors of community enterprises in the food processing and product group in the lower central region. The sample group used in this research was a member of community enterprises. A total of 365 people from the lower central region 2 community enterprises received the outstanding community enterprises during the year 2017-2022, 24 locations in the 4 provinces, Prachuap Khiri Khan, Phetchaburi, Samut Songkhram, and Samut Sakhon province. The instrument used is a questionnaire with a 5-level rating scale. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, mean, and standard deviation and exploratory component analysis. The elements were extracted using the principal component analysis technique and rotated the orthogonal axis using the varimax method and the variance chi-square value.

The research results found that the operating factors of community enterprises in the food processing and product group in the lower central region consist of 6 main components: 1) member participation, there are 13 factors, 2) management, there are 11 factors, 3) marketing, there are 6 factors, 4) leadership, there are 5 factors, 5) production, there are 4 factors and 6) raw material, there are 4 factors. The results can be used to explain the consistency of the operational factors of community enterprises in the food processing and product group. Lower Central Region received 76.999 percent. The results of this research show the operating factors of community enterprises in the food processing and product group have been prepared as a model for community enterprises in the food processing and product group to apply further.

Keywords: Factor Analysis; Community Enterprises; Food Processing and Product Groups; The Lower Central

บทนำ

วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro community Enterprise: SMCE) เป็นธุรกิจชุมชนจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีสมาชิกตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป ผลิตสินค้าหรือบริการเน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนและความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล มีการจัดจำหน่ายทั่วไป ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก ในปี พ.ศ. 2564 วิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีจำนวน 91,971 แห่ง สมาชิกรวม 1,547,495 คน ประเภทกิจการที่น่าสนใจ คือ วิสาหกิจชุมชนการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจำนวน 12,556 แห่ง (Department of Agricultural Extension, 2020) มีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศด้วยวิสาหกิจชุมชนดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันกันมีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบ

กิจการ โดยการนำความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรมาผลิตสินค้าหรือบริการ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ (Phatratkul, Sangthongluan, Punoiam and Siranwarissara, 2023) ซึ่งภาครัฐเองได้ตระหนักถึงความสำคัญและได้ให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 (Community Enterprise Promotion Division, 2021) ในการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อประกอบ ธุรกิจการค้า โดยมีหลักการประเมินผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดี ระดับปานกลาง และระดับต้องปรับปรุง ทำให้วิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยจำเป็นต้องยกระดับและเพิ่มศักยภาพตนเอง ในการเรียนรู้กฎระเบียบและการสร้างความยั่งยืนให้กับวิสาหกิจชุมชนภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและ ดำเนินการผลิตสินค้าหรือบริการ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความหลากหลายได้

พื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 2 ประกอบด้วย 4 จังหวัดซึ่งมีพื้นที่ติดชายทะเล ได้แก่ จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร มีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร จำนวน 468 แห่ง (Department of Agricultural Extension, 2020) จากแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลาง ตอนล่าง 2 พ.ศ. 2566 – 2570 รายงานว่าพื้นที่นี้มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในปี 2563 มูลค่า 13,910,700,343 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ร้อยละ 13.83 ซึ่งเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจาก ปี 2561 จากการศึกษาข้อมูลพบว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในเขตภาคกลาง ตอนล่าง 2 เป็นชุมชนเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนเพื่อความยั่งยืน เนื่องจากจำนวนวิสาหกิจ ชุมชนที่มีการแปรรูปอาหารในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและธุรกิจประเภทนี้มีโอกาสเติบโตอย่างมาก ในอนาคต จึงมีการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 สู่ “เพชรสมุทรคีรีมั่งคั่ง เศรษฐกิจเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมดุลและยั่งยืน” (Provincial group strategy, 2020) ซึ่งการพัฒนาไปสู่เป้าหมายนั้น จึงควรเริ่มต้นตั้งแต่ผู้ประกอบการระดับชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาในพื้นที่

ดังนั้น การที่วิสาหกิจชุมชนจะมีความเข้มแข็งได้นั้น ต้องมีแนวทางในการจัดการที่ทันสมัยเพื่อรับมือ กับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิสาหกิจชุมชนในยุคปัจจุบันซึ่งต้องเผชิญกับปัจจัยแวดล้อมทางการ บริหารที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Kanokhong, 2018) ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการ เปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ในช่วงเวลาที่ผ่านมา คือ การเกิดการระบาดของโรคติดเชื้อ โควิด 19 โดยในช่วงหลังสถานการณ์โควิด 19 ปรากฏการณ์ก้าวผ่านจาก “New Normal” ไปสู่ “Next Normal” เป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล ที่ประชาชนทุกภาคส่วนต้องเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตตลอดจนการดำเนิน ธุรกิจที่มีการ ปรับเปลี่ยนเพิ่มช่องทางการทำธุรกิจออนไลน์ นอกจากนี้การดำเนินชีวิตในโลกยุค Next Normal จะมุ่งเน้น เรื่องความปลอดภัยและสุขอนามัยเป็นสำคัญ เทคโนโลยีจึงถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อ “ลดการสัมผัส” เป็นการ สนับสนุนให้เกิดระบบที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล ในการพัฒนาธุรกิจและการให้บริการ และเป็นการสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย จากสถานการณ์โควิด 19 (Phunboonmee, 2021) เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ เทคโนโลยีดิจิทัลในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) และผลกระทบจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งส่งผลกระทบทั้งต่อการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ทุกองค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคธุรกิจในทุกระดับ ไม่เว้นแม้แต่วิสาหกิจชุมชนที่ต่างได้รับผลกระทบและจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อความอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนในอนาคต การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศควรเป็นการมอง ทุกภาคส่วน ทั้งนี้หากเศรษฐกิจระดับฐานรากมีความเข้มแข็งแล้วก็จะส่งผลต่อเศรษฐกิจในระดับถัดขึ้นไปด้วย

เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการเชื่อมโยงระหว่างฐานรากเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้นภายใต้บริบทสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ อาศัยทั้งภูมิปัญญา การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น การตลาดและประสิทธิภาพต่างๆ ที่สามารถผลิตสินค้าและบริการก่อให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนนั้น เมื่อการรวมกันเป็นวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งก็สามารถสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชนและอาจยกระดับการแข่งขันในตลาดให้สูงขึ้นได้ในอนาคต (Kaewkaunkhai, 2018)

จากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมทำให้เห็นถึงความสำคัญ ปัญหา และอุปสรรคในสถานการณ์ปัจจุบันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีแนวความคิดศึกษาการปรับตัวในช่วงวิกฤตไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง และการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง นำข้อมูลที่ได้มาสร้างรูปแบบการปรับตัววิกฤตไปสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหากเกิดโรคระบาดร้ายแรงหรือเหตุการณ์ในลักษณะคล้ายกัน และนำไปสู่การบริหารจัดการยุคเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Human Resource หรือ Digital HR) เป็นแนวทางให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยที่นำไปสู่ความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในพื้นที่ ภาคกลางตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการวิจัย เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง กลุ่ม 2 จำนวน 4 จังหวัด โดยเป็นวิสาหกิจที่ดำเนินกิจการต่อเนื่องและได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดช่วงปี พ.ศ.2560 - พ.ศ.2565 ประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 4 แห่ง จังหวัดเพชรบุรี 9 แห่ง จังหวัดสมุทรสงคราม 1 แห่ง และจังหวัดสมุทรสาคร 10 แห่ง รวม 24 แห่ง โดยการสร้างแบบสอบถามซึ่งประเด็นคำถามได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธานวิสาหกิจชุมชนในเบื้องต้น (Ooaymaweerahirun, 2023) นำข้อมูลการดำเนินงานที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงาน และสร้างเป็นรูปแบบ (Model) การดำเนินงานสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดช่วงปี พ.ศ.2560 - พ.ศ.2565 จำนวน 24 วิสาหกิจชุมชน กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจขนาดกลุ่มตัวอย่าง 5 หน่วยต่อ 1 ตัวแปร ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อให้องค์ประกอบมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจครั้งนี้ มีจำนวน 46 ตัวแปร ดังนั้นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ควรใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจทั้งหมด 230 คน เพื่อให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเพียงพอในการเก็บข้อมูลที่อาจมีการคลาดเคลื่อนในกรณีที่ได้แบบสอบถามไม่ครบ จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 5 - 10 เท่า ของตัวแปร (Ferketich, 1991; Gorsuch, 1983) โดยคำนวณจำนวนตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 345 คน (46 ตัวแปร x 7.5 เท่า) เมื่อเก็บข้อมูลจริงได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 365 คน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งสร้างประเด็นคำถามจากการนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ในการศึกษาเบื้องต้น มาสร้างแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Try Out) ประธานวิสาหกิจชุมชน/ รองประธานวิสาหกิจชุมชน/เลขาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัด ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรลาดบัวขาว จังหวัดราชบุรี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคำถามในแต่ละข้อของแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการ และคำถามมีความเหมาะสมหรือไม่ จากนั้นนำแบบสอบถามไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง และนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้น (1) ทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ด้วยวิธีการหาค่า IOC (Index of Item-objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษาที่ใช้และลักษณะของข้อคำถาม เพื่อตรวจสอบหาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบสอบถาม ทั้งนี้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้ ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ทุกข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่าค่าเกณฑ์ดังกล่าวคืออยู่ในช่วง 0.80 ถึง 1.00 และ (2) ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ฉบับ ด้วยวิธีการหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ใช้เกณฑ์การยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 ค่าที่ได้ของการทดสอบนี้ คือ 0.92 แสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบคุณภาพแล้ว ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องสำหรับนำไปวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 365 คน

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ปัจจัย ใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) (Hair et al. 2010) เพื่อนำข้อมูลมาสรุปผลและสร้างรูปแบบต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง ผลจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้มีการตั้งชื่อให้สื่อความหมายให้สอดคล้องครอบคลุมรายการในแต่ละองค์ประกอบ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง

องค์ประกอบ	ปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	1. การทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง 2. การระดมทุนตามช่วงเวลาชัดเจน 3. มีการประเมินผลการทำงาน เพื่อให้สมาชิกนำไปปรับปรุง 4. เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การวางแผนการดำเนินงาน การวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 4. ประธานวิสาหกิจชุมชนจัดการประชุมเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 5. มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างชัดเจน 6. การจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะอย่างสม่ำเสมอ 7. ได้รับการสนับสนุนเครื่องมือจากหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 8. มีการดำเนินงาน หรือบริหารงานในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เกิดความเชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกองค์กร 9. มีการวางแผนการตลาด มีผู้รับผิดชอบด้านการตลาด 10. มีอุปกรณ์และเครื่องมือในการผลิตที่ทันสมัย การสร้างเครือข่ายด้านการตลาดในการกระจายผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป การปรับราคาของตลาด ไม่มีผลกระทบต่อวัตถุดิบที่ใช้การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร
ด้านการบริหารจัดการ	1. มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน 2. มีการกำหนดขั้นตอนในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปที่ชัดเจน 3. การวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมในการสืบทอดกิจการ 4. การกำหนดกฎระเบียบข้อตกลงของสมาชิกในการทำงาน 5. มีการควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ 6. การกำหนดค่าตอบแทนที่ชัดเจนเหมาะสม 7. มีจรรยาบรรณในการจัดหาวัตถุดิบ 8. การสร้างขวัญและกำลังใจ เช่น การจัดสวัสดิการอย่างเหมาะสม 9. แรงงานส่วนใหญ่มาจากสมาชิกในกลุ่ม 10. กำหนดราคาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปที่เหมาะสมกับคุณภาพ 11. การติดตามข้อมูลและความต้องการของลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ

องค์ประกอบ	ปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
ด้านการตลาด	1. มีการกำหนดกลุ่มลูกค้าที่ชัดเจน 2. การส่งเสริมการตลาด เช่น การโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป 3. มีแหล่งจำหน่ายหรือตลาดที่ชัดเจน 4. จัดสรรจำนวนแรงงานเพียงพอต่อการะงาน 5. ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้และทักษะสอดคล้องกับงาน 6. สร้างกระบวนการขนส่งผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปที่รวดเร็ว
ด้านภาวะผู้นำ	1. ประธานวิสาหกิจชุมชนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2. ประธานวิสาหกิจชุมชนมีความซื่อสัตย์สุจริต 3. การบริหารงานของกลุ่มที่โปร่งใส 4. แหล่งเงินทุนที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ งบประมาณเพียงพอต่อการดำเนินงาน 5. ประธานวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ความสามารถ
ด้านการผลิต	1. ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีวางจำหน่ายตลอดทั้งปี 2. การออกแบบผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปมีความโดดเด่นเป็นที่ต้องการของตลาด 3. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปให้มีความหลากหลาย 4. ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า
ด้านวัตถุดิบ	1. มีการกำหนดคุณภาพวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร 2. สามารถจัดหาวัตถุดิบเพียงพอต่อการผลิตในแต่ละเดือน 3. มีการวางแผนในการจัดหาวัตถุดิบ 4. มีการเก็บรักษาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอย่างถูกต้อง

จากตารางที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง พบว่ามีทั้งหมด 43 ข้อ สามารถจัดกลุ่มเป็นองค์ประกอบได้ 6 องค์ประกอบ อธิบายความแปรปรวนรวม เท่ากับ 76.999 1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก มี 13 ปัจจัย 2) ด้านการบริหารจัดการ มี 11 ปัจจัย 3) ด้านการตลาด มี 6 ปัจจัย 4) ด้านภาวะผู้นำ มี 5 ปัจจัย 5) ด้านการผลิต มี 4 ปัจจัย 6) ด้านวัตถุดิบ มี 4 ปัจจัย

ตารางที่ 2 ค่าไอเกน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละความแปรปรวน สะสมขององค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของ ความแปรปรวน	ร้อยละของ ความแปรปรวนสะสม
1. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	22.080	47.999	47.999
2. ด้านการบริหารจัดการ	5.949	12.933	60.932
3. ด้านการตลาด	3.226	7.012	67.944
4. ด้านภาวะผู้นำ	1.611	3.502	71.446
5. ด้านการผลิต	1.317	2.863	74.309
6. ด้านวัตถุดิบ	1.238	2.690	76.999

จากตารางที่ 2 แสดงว่าองค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการตลาด 4) ด้านภาวะผู้นำ 5) ด้านการผลิต 6) ด้านวัตถุดิบ มี ค่าไอเกน (Eigen Values) อยู่ระหว่าง 1.238 - 22.080 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1.0 มีค่าความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 2.690 - 47.999 โดยองค์ประกอบทั้ง 6 สามารถร่วมกันอธิบายปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่างได้ร้อยละ 63.108

ตารางที่ 3 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง

องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	0.566 - 0.919
2. ด้านการบริหารจัดการ	0.500 - 0.786
3. ด้านการตลาด	0.519 - 0.747
4. ด้านภาวะผู้นำ	0.615 - 0.834
5. ด้านการผลิต	0.637- 0.735
6. ด้านวัตถุดิบ	0.567 - 0.750

จากตารางที่ 3 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง แต่ละด้านได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.566 - 0.919 2) ด้านการบริหารจัดการ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.500 - 0.786 3) ด้านการตลาด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.519 - 0.747 4) ด้านภาวะผู้นำ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.615 - 0.834 5) ด้านการผลิต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.637- 0.735 และ 6) ด้านวัตถุดิบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.567 - 0.750

องค์ความรู้ใหม่

การจากวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ 6 องค์ประกอบ ตามแผนภูมิ “PMMLPR MODEL” ดังต่อไปนี้

Figure 1: PMMLPR Model

จากแผนภูมิผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

- 1) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก (Participation) ประกอบด้วย
 1. ร่วมตัดสินใจ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเข้าการประชุมอย่างต่อเนื่อง เพื่อมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของวิสาหกิจชุมชน
 2. ร่วมดำเนินการ มีการระดมทุนจากสมาชิก มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย
 3. ร่วมติดตามและประเมินผล มีการทบทวนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และประเมินผลการดำเนินงาน
 4. ร่วมรับผลประโยชน์ สมาชิกมีการพัฒนาความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีเครื่องมือที่ทันสมัย
- 2) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ (Management) ประกอบด้วย
 1. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ให้กับสมาชิกเพราะแรงงานมาจากสมาชิกในกลุ่มมีการกำหนดค่าแรงตามความเหมาะสม
 2. การบริหารทรัพยากร มีการวางแผนในการหาผู้ที่มาสืบทอดกิจการ
 3. การกำหนดกฎระเบียบและข้อตกลง วิสาหกิจชุมชนทุกวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดกำหนดกฎระเบียบและข้อตกลง รวมทั้งการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิก เช่น การจัดสวัสดิการต่างๆ

3) องค์ประกอบด้านการตลาด (Marketing) ประกอบด้วย

1. ความรู้และทักษะด้านการตลาด สมาชิกที่ดูแลรับผิดชอบด้านการตลาดมีความสามารถในการทำงานด้านการตลาด มีการโฆษณาผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร
2. ช่องทางการจัดจำหน่าย กำหนดกลุ่มลูกค้า มีแหล่งจำหน่ายหรือตลาดที่ชัดเจน การขนส่งผลิตภัณฑ์ที่รวดเร็ว

4) องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำ (Leadership) ประกอบด้วย

1. คุณลักษณะผู้นำ ผู้นำหรือประธานวิสาหกิจชุมชนมีความซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
2. การบริหารจัดการ ผู้นำหรือประธานวิสาหกิจชุมชนบริหารงานวิสาหกิจชุมชนด้วยความโปร่งใส มีความสามารถในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

5) องค์ประกอบด้านการผลิต (Production) ประกอบด้วย

1. การวางแผนการผลิต มีการกำหนดเป้าหมายในการผลิต
2. การดำเนินงานการผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตให้มีความโดดเด่นทันกับการเปลี่ยนแปลงของตลาด ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะหลากหลายตามความต้องการของลูกค้า
3. การควบคุมการผลิต ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า

6) องค์ประกอบด้านวัตถุดิบ (Raw Material) ประกอบด้วย

1. การจัดหาวัตถุดิบ มีการวางแผนในการจัดหาวัตถุดิบ เพื่อให้มีวัตถุดิบเพียงพอต่อการผลิต
2. คุณภาพวัตถุดิบ มีการกำหนดคุณภาพวัตถุดิบ
3. การเก็บรักษาวัตถุดิบ มีการเก็บรักษาวัตถุดิบที่ถูกต้อง

ในด้าน “PMMLPR MODEL” เป็นรูปแบบของการที่วิสาหกิจชุมชนสามารถนำไปเป็นแบบอย่างการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากวิจัย พบว่า การจากวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ

1) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง ในรูปแบบออนไลน์ และในพื้นที่วิสาหกิจชุมชนเพื่อร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงานในการวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชน การระดมทุน ระดมทุนจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย การปันผล สมาชิกวิสาหกิจชุมชนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน มีการทบทวนการทำงานทุกกิจกรรม และประเมินผลการทำงานตามเป้าหมายที่กำหนด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Paekul, Sutthinarakorn, and Jeerapattanatorn (2021) กล่าวว่า การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปอาหาร จังหวัดนครนายก สมาชิกได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ โดยสมาชิกได้ร่วมกันนำเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ด้านการตัดสินใจในการดำเนินงาน มีการรายงานข้อมูลให้กับสมาชิกให้รับทราบร่วมกัน รวมถึงการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานโดยความร่วมมือของสมาชิก สอดคล้องกับ Laophuangsak (2014) กล่าวว่า ความร่วมมือระหว่างสมาชิกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย การรับรู้ปัญหาร่วมกัน การร่วมมือกันในการค้นหารูปแบบและวิธีการดำเนินการ การร่วมมือกันในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ การร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมการร่วมมือกันในการประเมินผลในการดำเนินงาน ร่วมมือกัน ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะความรู้โดยการเข้าร่วมอบรม

กิจกรรมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anusonphat, and Poompurk (2022) ในด้านการส่งเสริมธุรกิจผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ในสภาวะวิกฤติโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยมีการพัฒนาคนในชุมชนให้ สามารถผลิตผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนด้วยอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อจำหน่ายในชุมชนและขายออนไลน์ และการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีในท้องถิ่น พัฒนาการออกแบบ บรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่น เพื่อสร้างความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น

2) ด้านการบริหารจัดการ โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ การบริหารทรัพยากร การกำหนดกฎระเบียบ และข้อตกลง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง มีการกำหนดกฎระเบียบและข้อตกลงของวิสาหกิจชุมชน เพื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบและปฏิบัติตามกฎระเบียบ การกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ตามความรู้ความสามารถของสมาชิกแต่ละคน เช่นเดียวกับ Community Enterprise Promotion Division (2018) วิสาหกิจชุมชนบ้านคลองสำโรง ซึ่งเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง ที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่น ได้มีการจัดระเบียบโครงสร้างการดำเนินงานและแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารกลุ่ม คณะกรรมการฝ่ายวัตถุดิบ คณะกรรมการฝ่ายผลิต คณะกรรมการฝ่ายการตลาด คณะกรรมการฝ่ายควบคุมที่ปรึกษา กลุ่ม ทั้งนี้การกำหนดบทบาทหน้าที่ขึ้นอยู่กับการทำงานวิสาหกิจชุมชนในแต่ละกลุ่มจะไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของสมาชิกและจำนวนสมาชิกของกลุ่ม การบริหารจัดการทรัพยากร การสืบทอดกิจการวิสาหกิจชุมชนต้องวางแผนคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเข้ามาเรียนรู้การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง มีผู้มารับช่วงต่อในการบริหารงานได้ทันที (Anusonphat, and Poompurk, 2022) ทางรอดด้านการจัดการความรู้วิสาหกิจชุมชน การถ่ายทอดสืบทอดให้ความรู้ความเข้าใจและจัดการความรู้ การให้ความรู้ในการออกแบบผลิตตามความต้องการของตลาดในปัจจุบันและสอดคล้องกับสถานการณ์และสภาวะวิกฤติโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 มีการศึกษา ค้นคว้า ทดลองการผลิตผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน การสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการผลิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับทางรอดและทางเลือกการจัดการความรู้วิสาหกิจชุมชน ศึกษาและพัฒนาแบบทางรอดหรือความอยู่รอดของวิสาหกิจชุมชน การติดตามสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เพื่อวางแผนและเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วิสาหกิจชุมชนมีการปรับตัว นอกจากนี้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากร สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่างมีจรรยาบรรณในการหาวัตถุดิบ มีขั้นตอนในการผลิตที่ชัดเจน ควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิต ราคาผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับคุณภาพ มีการติดตามลูกค้าหลังการขายเพื่อตอบสนองรับจากลูกค้า

3) ด้านการตลาด การตลาดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร มีการปรับตัวเรื่องทักษะความรู้ด้านการตลาดให้ทันต่อสถานการณ์ ช่องทางการจัดจำหน่ายมีการกำหนดกลุ่มลูกค้าแหล่งจำหน่ายหรือตลาดที่ชัดเจน ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่างทุกกลุ่ม มีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งภายในและนอกชุมชน ร้านขายของฝาก ออกบูธจำหน่ายอาหารในงานแสดงสินค้าในห้างสรรพสินค้า หรืองานกาชาด งานเกษตรแฟร์ งานมหกรรมอาหารที่เมืองทองธานี การขายออนไลน์ผ่านไลน์ เฟสบุ๊ก เพจตลาดเกษตร เพจของอร่อย เช่นเดียวกับ Community Enterprise Promotion Division (2018) รายงานว่าวิสาหกิจชุมชนบ้านคลองสำโรงเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่างที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่น มีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและช่องทางการตลาดของกลุ่ม สอดคล้องกับ Community Enterprise Promotion Division (2021) วิสาหกิจ

ชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารฮาลาลเนื้อสัตว์เพชรบุรีที่รายงานว่ากลุ่มทำการตลาดแบบเชิงรุก ออกร้านจำหน่ายสินค้าเป็นประจำ เน้นขายสินค้าทานเล่น เช่น ลูกชิ้นเนื้อ ข้าวเหนียวเนื้อฝอยเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าในห้างสรรพสินค้า (Premium grade) ตลาดนัดกลางคืน เช่น ตลาดจើจ๊อดแฟร์ซึ่งเป็นตลาดที่มีกระแสตามสื่อสังคมออนไลน์ ร้านขายของฝาก และร้านค้าออนไลน์

4) ด้านภาวะผู้นำ ผู้นำวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารภาคกลางตอนล่าง ประธานวิสาหกิจชุมชนบางท่านเป็นผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น จึงทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนและคนในชุมชนให้การนับถือ ได้รับการยกย่อง อีกทั้งมีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน คิดพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ วางแผนคิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการงานวิสาหกิจชุมชนด้วยความโปร่งใส การจัดหาแหล่งเงินทุนที่โปร่งใส เป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phueakbuakhao (2021) เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำวิสาหกิจชุมชนด้านอาหารในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภาวะผู้นำวิสาหกิจชุมชนด้านอาหารในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านผู้นำโดยตำแหน่ง รองลงมาคือ ด้านผู้นำโดยการสร้างผลงาน ด้านผู้นำโดยการพัฒนาผู้อื่น ด้านผู้นำโดยการสร้างสัมพันธ์ที่ดีและด้านผู้นำโดยสมบูรณ์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของผู้นำวิสาหกิจชุมชนด้านอาหารใน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้นำวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง สามารถผลักดันและขับเคลื่อนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้อยู่รอดได้ และประสบผลสำเร็จ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม เช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ผู้นำกลุ่มเชิญหน่วยงานสาธารณสุขให้ความรู้ในการป้องกันและดูแลตัวเอง อีกทั้งจัดตารางการทำงานให้สมาชิกสลับผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาทำงานโดยทำการตรวจคัดกรองก่อนทำงาน เว้นระยะห่างในการทำงาน ไม่รับประทานอาหารร่วมกัน หมั่นล้างมือบ่อยครั้งในการทำงาน และสวมหน้ากากอนามัยตลอดการทำงาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Anusonphat, and Poompurk (2022) ในสภาวะวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 การรวมพลังพลเมืองต้นรู้และการสร้างวิถีใหม่ของชุมชน สิ่งสำคัญคือ ผู้นำชุมชนต้องผลักดันการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองให้สามารถอยู่รอดในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ Chaichua, and Sangmahachai (2022) ศึกษาภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย พบว่าผู้นำควรสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ หมั่นเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ อีกทั้งสนับสนุนให้สมาชิกรู้จักการแสวงหาความรู้และนำความรู้มาแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด Faicharoenmongkol, and Chiangchana (2020) กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น ด้านภาวะผู้นำมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ประเด็นความรับผิดชอบในการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และประเด็นความรู้ ความสามารถในการเรื่องการทำธุรกิจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

5) ด้านการผลิต วิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนการผลิต โดยกำหนดเป้าหมายในการผลิต ดำเนินงานการผลิตโดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตให้มีความโดดเด่นทันกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะหลากหลายตามความต้องการของลูกค้า มีการควบคุมการผลิตผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า เข้มงวดในการเข้าออกพื้นที่การผลิต สมาชิกฝ่ายการผลิตต้องมีการตรวจ ATK ก่อนเข้าฝ่ายการผลิต ผู้ที่มีความเสี่ยงหรือสัมผัสเสี่ยงให้งดการเข้าพื้นที่ผลิต และกักตัวเพื่อสังเกตอาการ ถ้าปลอดภัยสามารถกลับเข้ามาทำงานในพื้นที่ได้ตามปกติ สอดคล้องกับรายงานของ Anusonphat,

and Poompurk (2022) มีการควบคุมการผลิตสินค้าและบริหารที่ปลอดภัยจากเชื้อ ไวรัสโควิด-19 มีการควบคุมดูแลการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างเข้มงวด เช่น การผลิต อาหารที่ปราศจากสารเคมีหรือเชื้อไวรัสโควิด-19 การให้ความร่วมมือในการพัฒนาระบบ การสร้างวิถีใหม่ในการบริหารจัดการวิสาหกิจของชุมชน การเข้าออกในพื้นที่เสี่ยง การตรวจคัดกรองกลุ่มเสี่ยงที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านกระบวนการผลิตสินค้าและบริการในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน การตรวจสอบทรัพยากรในการผลิต สร้างความเชื่อมั่นในการผลิตอาหารของครัวเรือนในชุมชน พัฒนาเกษตรกรรมใหม่ที่มีศักยภาพ ในการผลิตสินค้าในท้องถิ่น พัฒนาระบบการขนส่งสินค้าท้องถิ่นวิถีใหม่ที่สะดวกส่งสินค้าที่ รวดเร็ว ส่งเสริมการปลูกผักที่ปลอดภัยในระดับครัวเรือน การให้ความรู้แก่พลเมืองในสังคมในการเอาตัวรอดโดยการประชุมกลุ่มรวมพลังพลเมืองเพื่อให้มีความรู้การสร้างวิถีใหม่ในการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนของชุมชน การรับมือและการป้องกันตนเองจากเชื้อไวรัสโควิด-19 การประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มคนในชุมชนต้นตัวรับรู้รับทราบการป้องกันตัว

6) ด้านวัตถุดิบ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง มีการวางแผนในการจัดหาวัตถุดิบ โดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลักโดยการรับซื้อวัตถุดิบจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หรือชุมชน ทำให้มีวัตถุดิบเพียงพอต่อการผลิตแปรรูปอาหาร วัตถุดิบที่มาผลิตสินค้ามีการกำหนดคุณภาพเพื่อให้ได้มาตรฐาน และปลอดภัย มีการเก็บดูแลรักษาวัตถุดิบที่นำเข้ามาในวิสาหกิจชุมชน จัดทำบัญชีการเบิกจ่ายวัตถุดิบวัตถุดิบไหนเข้ามาก่อนนำไปใช้ก่อนเพื่อไม่ให้มีวัตถุดิบเก่าค้างเหลือในคลัง

สรุป

ผลจากการทำแบบสอบถามของประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาคกลางตอนล่าง ที่ได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่น ในช่วงปี พ.ศ. 2560 - ปี พ.ศ. 2565 ในพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง กลุ่ม 2 จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร มีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจำนวน 24 ที่ได้รับรางวัล มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 365 คน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เพื่อรวบรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน พบว่า มีองค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1.00 จำนวน 6 องค์ประกอบ โดยมีค่าไอเกนอยู่ระหว่าง 1.238 ถึง 22.080 โดยมีค่าความแปรปรวนสะสมของทั้ง 6 องค์ประกอบเท่ากับร้อยละ 76.999 โดยเรียงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบได้ดังนี้ 1. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก วิสาหกิจชุมชนจะดำเนินการอย่างยั่งยืนได้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของสมาชิก 2. ด้านการบริหารจัดการ มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ตามความรู้ความสามารถของสมาชิก 3. ด้านการตลาด มีการปรับตัวด้านการตลาดให้ทันต่อสถานการณ์ และมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย 4. ด้านภาวะผู้นำ ประธานวิสาหกิจชุมชนต้องเข้มแข็งมีความเป็นผู้นำ มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 5. ด้านการผลิต มีการวางแผนการดำเนินงาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและโดดเด่นทันกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาด และ 6. ด้านวัตถุดิบ มีการวางแผนจัดหาวัตถุดิบให้เพียงพอ ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก ควบคุมคุณภาพให้มีมาตรฐานและปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การนำผลการวิจัยที่ได้รูปแบบ “PMMLPR MODEL” ไปใช้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.2 หน่วยงานภาครัฐ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ให้การสนับสนุนประธานวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองในการเข้าร่วมฝึกอบรมพัฒนาความรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติในสิ่งที่วิสาหกิจชุมชนต้องการ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการทำการตลาด การใช้เทคโนโลยีในการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การวางแผนการตลาด การจัดทำบัญชีที่ทันสมัย หน่วยงานภาครัฐ ทำการกำกับและติดตามการเข้าร่วมอบรม การนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติหรือไม่โดยติดตามผลการดำเนินงานทุกเดือนหรือทุกๆ 3 เดือน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นในพื้นที่จังหวัดต่างๆ

2.2 ควรมีศึกษาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อการส่งออกสู่ต่างประเทศ

References

- Anusonphat, N., & Poompurk, C. (2022). New Normal Ways for The Survival and Adaptation of Community Enterprise after COVID-19 Crisis of Thailand. *Journal of MCU Nakhondhat*, 9(1), 1-19.
- Chaichua, K., & Sangmahachai, S. (2022). Leadership and Effectiveness of Community Enterprises in Thailand. *Interdisciplinary Social Sciences and Communication Journal*, 5(4), 1-11.
- Community Enterprise Promotion Division. (2018). *Outstanding Community Enterprise 2018*. Bangkok: New Thammada Press (Thailand) Co., Ltd.
- Community Enterprise Promotion Division. (2021). *Outstanding Community Enterprise 2021*. Bangkok: New Thammada Press (Thailand) Co., Ltd.
- Department of Agricultural Extension. (2018). *Report on the Number and Members of Community Enterprises and Community Enterprise Networks that Approved Registrations Classified by Country Location*. Retrieved May 20, 2022, from <http://smce.doe.go.th/smce1/report/reportsmcemember.php>
- Department of Agricultural Extension. (2020). *Report on the Number of Community Enterprises Registered with the Department of Agricultural Extension*. Retrieved May 20, 2022, from <http://smce.doe.go.th/aboutus.php>
- Faicharoenmongkol, W., & Chiangchana, J. (2020). *Factors that Influence the Success of the Outstanding Provincial Community Enterprise in 2017 – 2019*. Community Enterprise Promotion Division.
- Ferketich, S. (1991). Focus on Psychometrics: Aspects of Item Analysis. *Research Nursing Health*, 14(2), 165-168.
- Gorsuch, R. L. (1983). *Factor Analysis*. (2nd ed.) Hillsdale NJ: Erlbaum.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

- Kaewkaunkhai, T. (2018). Comparative Analysis of the Survival Management of the Silkworm Community Group, Ban Dan District, Buri Ram Province. *Journal of Economics and Management Strategy*, 5(2), 67-86.
- Kanokhong, K. (2018). A Guideline for Development and Management of Organic Vegetable Community Enterprise Network in Chiang Mai Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 6(2), 261-270.
- Laophuangsak, P. (2014). *Development of Management Model for Community Enterprise's Cluster for Enhancing Competitiveness of Community Economy in Western Region*. (Doctoral Dissertation). Silpakorn University. Bangkok.
- Ooaymaweerahirun, P. (2023). *The Next Normal Adaptation Model for Community Enterprises in the Food Processing and Product Groups in the Lower Central Region*. (Doctoral Dissertation). Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. Bangkok.
- Paekul, N., Sutthinarakorn, W., & Jeerapattanatorn, P. (2021). Operational Management of Nakhon Nayok Province Food Processing Community Enterprise. *Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University*, 11(3), 343-356.
- Phatratkul, S., Sangthongluan, C., Punoiam, K., & Siranwarissara, A. (2023). Development of Marketing Strategies for Community Enterprises in the Processed Food Category from Pineapples in the Lower Central Region Group 2. *Journal of Academic for Public and Private Management*, 5(1), 64-82.
- Phueakbuakhao, W. (2021). Model for Developing Food Community Enterprise Leadership in Prachuap Khiri Khan Province Based on Sufficiency Economy Concept. *Journal of Humanities and Social Sciences Surin Rajabhat University*, 20(2), 223-236.
- Phunboonmee, S. (2021). *Digital Transformation from New Normal to Next Normal*. Retrieved May 20, 2022, from <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>
- Provincial Group Strategy. (2020). *Provincial Group Development Plan 2023-2027*. Retrieved May 20, 2022, from https://www.osmcentral-s2.moi.go.th/2021/dev_plan